

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Sebastiani Henrici Penzingeri, Consistorialis
Passaviensis, Decani, & Parochi in Trauttmanstorff ad
Laitam Bonus Ordo Triplicis Formatae Concionis Moralis In
Omnia Festa Sanctorum In Amplissima ...**

Penzinger, Sebastian Heinrich

Solisbaci, 1698

In Festo S. Martini

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51763](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51763)

IN FESTO SANCTI MARTINI.

CONCIO PRIMA.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Lucae II. Textus.
Intentio bona, est operum forma, & re- Thema.
ctitudo.

Qua, recta fluit, modo canalis, vel alveus, per quem Exordium.
 ducitur, rectus fuerit, *Recta à recto*, inscribit Aca-
 demicus: Hominibus dictum est: *ut aquae dilabimur.*
 2. Regum 14. Operationes, & opera hominum re-
 cta, meritoria, multum valentia erunt, si canalis, id
 est, ductus rationis, intentio recta, bona, ac iusta fuerit; audia-
 mus Scripturam: *Omni studio custodi cor tuum,* (intentionem Textus Sacrae
 inquam) *ex ipso vita procedit.* Prov. cap. 4. *Omnis gloria filiae* Scripturae.
Regis ab intus: ab intentione inquam, canit David Psalmo 44.
Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen to-
to corde quaesieris. in Deuteronomio cap. 4. Praclare Sancti SS. Patres.
 Patres: *Intentio est, qua facimus quicquid facimus, qua si mun-*
da fuerit, & recta, & illud aspiciens, quod aspiciendum est, om- S. Augustin.
nia opera nostra, qua secundum eam operamur, necesse est bona
sint. docet S. Augustinus Serm. Domini in monte lib. 2. cap.
 12. & iterum tractatu in Matth. 6. Si lumen, quod in te est &c.
Quod non bona intentione facis, non tibi proderit, quia quomo-
do fecerit, non quomodo illud evenerit, tibi reputabitur. Possu-
mus esse voluntate pares, qui facultate sumus impares, multum
dedit Zachaeus, qui dives erat, & multum habebat; vidua illa,
 qua

(T) 2

qua

- Hugo Villo-
rinus. *qua duo minuta immisit, parum habuit, tamen tantum dedit, quantum Zachaeus, minores facultates ferebat, sed parem voluntatem habebat, si attendas qua dederunt, diversa invenies, unde dederunt, paria invenies. Ita Hugo Victorinus lib. 2. de sacram. c. 6. Uberior est numerus è parvo, quam thesaurum i*
- S. Thomas
Aquinas. *maximo, quia non quantum datur, sed quantum resideat expenditur; non ergò quod fastidio expuas, sed quantum devotione conferas, estimandum est. docet S. Thomas lib. de viduitate. Appositè Venerabilis Beda in Marci 12. Non substantiam offerentium, sed conscientiam pensat, nec perpendit, quantum in ejus sacrificio, sed ex quanto proferatur. Conformiter Victor Antiochenus in Marci 12. Neque enim DEUS tam numeros*
- Beda. *magnitudinem considerat, quam animi alacritatem, & magnitudinem ponderat. Hinc S. Ignatius Lojola regist. 17. summat. constitutionum, hoc documenti tradit: Omnes rectes*
- Victor An-
tiochenus. *habere intentionem studeant, non solum circa vita sua statum, verum etiam circa res omnes particulares. Et S. Laurentius Justini tractatu de Regim. Prælat. cap. 22. In cunctis operibus*
- S. Ignatius
Lojola. *quicumque animi salutem exoptat, intentionis sua componat tutum, & ad illum, quem divina lex mandat, dirigat finem, ut non casso labore desudet. Intentio imponit speciem operationi. tradit Dionysius Carthus. Serm. quomodo Sacramentum*
- Dionysius
Carthus. *Altaris sit suscipiendum. Omne, quod datur Deo, ex dantis merite pensatur. scribit S. Gregorius lib. 21. moralium c. 8. & iterum hom. 5. in Evang. Cor, & non substantiam pensat, nec perpendit quantum ejus sacrificium, sed ex quanto proferatur. Et iterum lib. 28. moral. c. 6. Lucerna itaque corporis est oculus, quia per bonæ intentionis radium merita illustrantur actione.*
- S. Gregorius
Papa. *Operationes nostra commendantur affectu. inquit S. Ambrosius lib. 1. de Jacob, & vita beata cap. 8. & in moralibus habet: sicut fabrica columnis, columnæ autem basi innituntur, ita virtus nostra in virtutibus, virtutes autem in intentione intimè subsistent.*
- S. Ambrosius

Optimè S. Bernardus de internâ domo cap. 8. *Totum meritum est in voluntate, quantumvis tantum mereris; fac ergo magnam voluntatem, si vis habere magnum meritum.* Et iterum in sententiis: *Sicut decor corporis in facie, sic decor totius operationis anima consistit in intentione.* Oblata Deo non pretio, sed affectu pensantur. inquit Salvianus in Ecclesi. Concludo cum Divo Hieronymo epistola 14. ad Celantiam: *Nescit religio nostra personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos inspicit singulorum.* Omnia vilia cum charitate facta, *fiant aurea.* docet S. Anselmus in cap. 13. ep. 1. ad Corinth. invocata S. Spiritus gratiâ, desuper Conceptus placeat audire.

S. Bernardus

Salviana.

S. Hieronym.

S. Anselmus.

CONCEPTUS I.

Deus sapientissimus & providissimus, qui omnia in sapientia fecit, nihilque sine mysterio operatus est, in creatione mundi omnium primò, & ante alias creaturas fecit lucem: *Dixitque Deus, fiat lux, & facta est lux, & vidit Deus lucem, quod esset bona, & divisit lucem à tenebris, appellavitque lucem diem.* &c. Cur omnium primò Deus creavit lucem? Lux cæteris operibus creatis tribuit complementum, & venustatem, lux monstrat colorum elegantiam, rerum precium & valorem, mediâ luce fructus congregantur, labores rectè & utiliter perficiuntur: Lucem ergo sapientia divina fecit omnium primò, ante alias creaturas, quasi lux reliquarum creaturarum, ad esse, & valorem suum, antesignana esset, dux, & operatrix. Quod lux di ei, & cæteris terræ creaturis prodest, tantum prodest, & tribuit utilitatis animi operibus, Intentio bona, voluntas bona; quod lux terræ tribuit incrementi, hoc commodi præstat nostris operibus intentio: audiatur Laurentius Justinianus de discip. morali cap. 24. col. 3. *Sicut auri exigua massa magnum superexcedit cumulum vilis cujusque metalli, ita pauca opera perfecta, cum incendio pura charitatis, in conspectu conditoris magis fulgent, & gratiora sunt, quam multorum exercitia laborum prodeuntia ex radice negligentia, & de fonte intentionis incultæ.* Uti ergo

Confirmatio.

(T t) 3

ante

ante omnem creaturam Deus lucem creavit, & pramissi, sic omnibus operibus, bona intentio, lux mentis pramittenda est, ut nostra opera sint Deo placita, nobisque meritoria.

CONCEPTUS II.

Ipsemet Christus Lucæ II. intentionem bonam comparat. *Oculo: Lucerna corporis tui est oculus tuus.* Desuper S. Gregorius, & Lyranus: *Quid ergo per oculum exprimitur, nisi opus suum prævieniens cordis intentio, qua priusquam se in actum exercent, jam hoc, quod appetit, contemplatur, quasi intuentem oculum sequitur.* Ita S. Gregorius lib. 28. moral. cap. 6. Sed cur intentio bona comparatur oculo? Respondet S. Palchusius lib. 4. in Matth. *Quia sicut oculis istis carnalibus omnia corporis membra ordinatè ad operationem diriguntur, ita intentione mentis, & luce fidei, cuncta virtutum genera, ut lucidum corpus perficiant, illustrantur:* Uti oculo instrumento, bene & aptè & proficue quis laborat, ad utilitatem temporalem utiliter operatur; ita bona intentione prælucente, optima fiunt opera ad salutem æternam; ita Lyranus in Lucam. *Si oculus tuus simplex fuerit, id est, intentio tua recta, sine plica falsa simulationis, totum corpus tuum, id est, congeries operationum tuarum lucidum erit, id est, meritorium vitæ æternæ.*

CONCEPTUS III.

Ad Jobum inquit Deus cap. 38. *Ebi eras quando ponebas fundamenta terræ? quis posuit mensuras ejus, si nosti? Super quas bases illius solidatæ sunt?* S. Pontifex Gregorius acutè observat. Deum Jobum non interrogare, quis basibus innitatur, quæ moles quale ædificium; sed quærere Deum super quid ipsæ bases, ut solidæ stent, ædificatæ sint, num super saxa, aut Petram; indicando: Si bases solidæ sunt, si firmæ, ædificium pariter solidum, ac firmum fore: ita interrogando Jobum, quasi una simul horatæ basim ædificii spiritualis, & animæ, fixum, ac firmum Job fabricet.

cet, certus sic basi spirituali firma, omne super ædificatum, firmum, stabile, & utile, ac meritorium futurum. Audiamus verba S. Pontificis: lib. 28. moral. cap. 13. *Non pensandum est bases quid sustinent, sed ubi sustentur, quia profectò humana corda divinitus perscrutantur, non solum quæ faciunt, sed etiam quid in operibus querunt.* Ex quibus verbis S. Gregorii utiquè intelligimus, quid sit ædificii spiritualis, animæ operationum, ut meritoria sint, basis, ac fundamentum; nempe bona intentio; bonæ intentioni, ut basi, si opera nostra superinstructa fuerint, erunt valida, ac meritoria vitæ æternæ: super quid basis fundata sit Deus Job interrogat, non quid in ipsis basibus fundatum, ut significet, se non tam pensare opera virtutum, quæ agimus, quam animi consilium, quo illa perpetramus, ut intentionis diligentissimam rationem habendam esse discamus, illa nempe est, quæ opera nostra, ut bona sint, ac meritoria, animat, & vivificat. *Sicut fabrica columnis, columna autem basi innituntur, ita vita nostra virtutibus, virtutes autem in intentione intima subsistunt, quisquis enim in DEI opere recta intentione firmatur, columna in structura fabrica spiritualis erigitur, ut in hoc templo, quod est Ecclesia, positus & utilitati sit & decori.* Concludit S. Gregorius.

CONCEPTUS IV.

Omnis adeps Domini erit jure perpetuo, in generationibus, & cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis. Præcipit Deus Levitici cap. 27. sanguis victimarum offerendarum olim ante altare profundi debebat, adepsque earum honori, & cultui divino consecrari: quod adeps consecratur, & Deo offeratur justum cenfeo, optima enim, & præstantissima Deo debentur; sed quod unà penes sanguis profundi debebat, mirum videtur: quid mysterii in eo latet, quod penes sacrificium, & adipem, ut Deo hoc sacrificium gratum foret, sanguis profundi debuerit? mysterium explicat Cyrillus Alexandrinus in Leviti; Intelligens per adipem, operationem quamlibet

libet

libet honestam; per sanguinem verò, Intentionem bonam, quasi intentio præmissa, ac ex corde profusa, operationi nostræ honesta, bonitatem, valorem, ac meritum tribuat. Audiatur Sanctus: *Sanguis sedes animi, qui sanguinem, is & animum adiungit, voluit ergo Deus in omni sacrificio voluntatem, cor, intentionem, velut sanguinem effundi coram se, nec guttula in alio usus reservata.*

CONCEPTUS V.

Fatetur sponsus animarum nostrarum Deus, cantic. cap. 4. de anima dilecta: *Vulnerasti, (ex textu Hebraico legitur) Rapuisti cor meum soror mea sponsa in uno crine colli tui.* Vicissim sponsa causam indicat, cur dilectus ejus sit valoris maximi, *electus ex millibus*: nimirum: *Caput ejus aurum optimum.* Crines sponsæ rapuerunt dilectum, & in vota sponsæ placidè traxerunt; crines vulnerarunt, sauciârunt cor dilecti, ut totum quantus, in dona & gratias sit profusus. Vicissim caput sponsæ, tam preciosum valentem, placidum, candidum & rubicundum, è millibus dilectum, & electum fecit. Quid per crines sponsæ, & quid per caput sponsi intelligendum est? de crine Respondet Richardus à S. Victore part. 3. cap. 28. in Cantic. *Crinis colli, est unica cogitatio, & præcipuè intentio, quâ laborat.* Intentio bona, dilectam facit animam operantem, bona intentio trahit Deum in vota ac desideria, facit opera numini accepta, & grata, nobis meritoria: audiatur S. Bonav. in cap. 11. Lucæ. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa in uno crine colli tui, id est, in unitate, & simplicitate intentionis rectæ, quâ sola Deo placet, & quia tales quidquid faciunt, ex charitate faciunt, id totum rectum est, & bonum, & lucidum; secundum illud: ut filii lucis ambulate, fructus enim lucis est in omni bonitate, & justitiâ, & veritate.* De capite Sponsi inquit S. Bonaventura mox citatus: *Caput enim designat intentionem, quia ut caput est principium corporis, ita intentio est principium operis.*

operis. Desuper S. Bernardus in sententiis: *Sicut decor corporis in facie, ita decor totius operationis anima consistit in intentione, juxta illud Psalmi 44. Omnis gloria filii Regis ab intus.* Ergo intentio bona in operando trahit, & trahit in vota nostra animarum sponsum, intentio bona operum facit opus nostrum, animam dilectam Deo, & electam efficit.

CONCEPTUS VI.

Præmittit æterna veritas Lucae cap. 12. de Sancto Spiritu: *Ille vos docebit omnia:* S. Spiritus voluntas est; filius verò sapientia; sapientia munus est, docere, voluntatis verò munus non est docere, sed amare, & diligere: quomodo ergo Sanctus Spiritus, qui voluntas est, promittitur docere? docere, est rectitudinem rei, ac operi tribuere, Spiritus Sanctus ergo, qui voluntas est, promittitur docere: *Ille vos docebit omnia:* Noscamus inde: bona intentio, & voluntas, dat operibus nostris formam, & rectitudinem, ac valorem. Bona intentio recto tramite, ad bonum finem tendit, & manuducit. *Per bona intentionis radium enim merita illustrantur actionis.* Subscribit S. Gregorius lib. 28. moral. cap. 16.

CONCEPTUS VII.

Magdalena venit ad sepulchrum quærere JESUM, in sepulchrum inspiciens, cum sacratissimum corpus non inveniret, anxia circumspiciens obviam sibi hortulanum videt: ad quem audacter inquit, *tu sustulisti eum.* Joan. 20. O Magdalena! acu te tigisti, non errasti, non frustraris, voto potiris, JESUM, quem quæraris, invenisti; ipse est, qui divinitatis ope corpus suum sustulit e sepulchro, ac vivum præsentavit: audiatur S. Maximus hom. 3. *Rectè interrogat, si tu sustulisti eum, ipse enim tulit corpus suum, qui suscitavit, ipse tulit corpus, qui illud jaceus & dormiens, sua operatione collegit.* Quis manuductorem, & doctores nominabit, quo ducente, docente tam feliciter votis suis Magdalena

Pars II.

(U u)

dalena

dalena potitur? fructum suavissimum, JESUM dilectum suum obtinet? *Tu sustulisti eum.* Manu ducitricem tam fidam, doctorem tam fidelem nominat citatus Maximus, est quæ simplex & candida intentio; *Sancta ergo & simplex femina, Christum requirebat a Christo, & devotione mentis propheta.* Bona ergo intentio opera nostra facit fructifera, bona intentio indubiè invenit JESUM gratiam, Deique gloriam.

Epilogus.

Hortor ergo cum S. Laurentio Justiniano de disciplina Monasticæ. cap. 69. *Omnes Christi servi Deo placere cupientes, pro mordia dies, & actionum contentur consecrare altissimo, quænam cætera secutura opera, suo non declinent principio: quapropter mox ut somno evigilant, semper cor suum erigere contendunt. Prima vox, prima cogitatio, primus affectus, divinum resonet laudem, ignitam ad Deum dirigat supplicationem.* Addo ego: optimam intentionem.
Amen.

~~IN FESTO SANCTI MARTINI.~~
 IN FESTO SANCTI MARTINI.

CONCIO SECUNDA.

Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, ne- ^{Textus.}
 que sub modio, sed super candelabrum, ut qui in-
 grediuntur, lumen videant. Luca 11.

Bonum exemplum Superiorum illuminat, ^{Themas}
 & trahit ad sequelam.

D Rimo mobili caeli, Academicus inscripsit verba: ^{Exordium.}
Unum trahet omnes. Superior respectu sibi subditorum di-
 ci potest primum mobile. Movetur superior, bene
 operatur, pietatis, timoris Domini, ac virtutum ex-
 emplum demonstrat, movetur subjectus, & ipse pius,
 timoratus vivet, virtutum seriem amplectabitur. Expressit rei
 veritatem eleganti versu Joannes Audenus epigram. 113.

O quanta exemplo generoso in Principe vis est,
 Tu vitando vetas, tu faciendo jubes.
 Princeps principium motus, Rex regula vitae,
 Circumfert caelum sidera, Rex populum.

Sacrae Scripturae testimoniis comprobatur: ^{Textus Sacrae}
Exemplo didici di- ^{Scripturae.}
sciplinam. Proverb. 24. Vestra amulatio provocabit plurimos.
 Paulus ep. 2. ad Corinth. cap. 9. Audiamus & Patres: ^{Fusti Patres.}
aspectus, admonitio correctionis est; inquit S. Ambrosius: ^{S. Ambrosius}
 super beati immaculati: & alibi: *Non difficile asimatur, quod jam*
 (Uu) 2 *factum*

- factum conspicitur. Pulcherrimus est ordo, & saluberrimus, ut
S. Bernardus onus, quod portandum imponis, tu portes prior, & ex te discas,
 qualiter oporteat aliis moderari. scribit *S. Bernardus* in ep. 72.
S. Valerianus. Cito sedet animis, quod docetur exemplis. loquitur *S. Valerianus*
 hom. 17. Illa vox libentius auditorum corda penetrat, quam
S. Gregorius dicentis vita commendat; quia quod loquendo imperat, ostenden-
 do adjuvat, ut fiat, docet *S. Gregorius* part. 2. Pastor. cap. 7.
 Facere recte suos cives Princeps optimus faciendo docet, cum ipse
 sit imperio maximus, exemplo major est. scribit *Vellejus Patre-*
culus lib. 2. Ut facilius sanetis, sani permanere debetis, corri-
S. Augustinus gere arguendo, consolamini alloquendo, exemplum præbete bene
 vivendo. scribit ad superiores *S. Augustinus* Præfat. in Psal. 130.
 Nam veluti Heliotropium ad solis motum, ita populares semper in
 Principum mores verti, atque formari. dictum erat *Alphonsi*
 Regis Arragoniæ, ut de eo *Panormitanus*. Si Episcopus, qui
 lumen promeruerit præesse in corpore, simplicitate est sancta, &
 innocentia decoratus, omnis Ecclesia splendore luminis radiatur.
 prædicat *S. Ambrosius* in cap. 11. Lucæ. Boni Principis vita,
Hegesippus probitatis quedam præscriptio, & per universos vivendi forma
 est. tradit *Hegesippus* lib. 2. de excidio cap. 5. Facta Superiorum
S. Cajetanus non tam invitant, quam cogunt subditos ad imitationem. scri-
 bit *S. Cajetanus* in cap. 2. epistolæ ad Galatas. Domus Episco-
 pi, & conversatio, quasi in speculo posita, magistra est publicæ dis-
 cipline. docet *S. Hieronymus* in epistola ad Heliod. Optime
 concludit *Beyrlinck* themate 2. in Festo Natalis Domini.
 Sicut ex sanitate capitis, sanitas derivatur in membra, ex luce
 solis toti mundo communicatur lumen; ita à Principe bonitas in
 populum descendit. Imploratâ *S. Spiritus* gratiâ desuper Con-
 ceptus audiamus.

CONCEPTUS I.

Dilecta in canticis suspirat ad dilectum; *Trabe me post te* ^{Confirmatio.}
curremus in odorem unguentorum tuorum. Ubi advertendum,
 sponfam primò loqui in numero singulari, & de ipsa sola, dein
 in plurali, & de multis aliis: *Curremus in odorem unguentorum tuo-
 rum:* Quomodo hæc consequentia verificabitur: modo sponfam
 solam Dominus traxerit; in pietate, amore Domini, cultu virtutum
 instruxerit, in innocentia vitæ deduxerit, quia plures trahentur,
 in Dei timore ac pietate current, ac sequentur? Origenes, 1. ex
 quatuor: per hanc sponfam, & dilectam Dei animam, domus ali-
 cuius superiorem, matronam, matrem familias, magistram, præ-
 positam, intelligit. Optat nunc: faxit Deus, ut ipsa per grati-
 am in bonis operibus, in cursu virtutum firmetur, trahatur in
 Dei amorem, in misericordiam proximi, in pietate religionis; fa-
 miliares ejus, concives, confodales, famulantes, ei adhærentes,
 eandem virtutum viam current, inambulabunt, in amore erga
 Deum & proximum, in cultu religionis, ac virtutum, trahentur,
 sequentur. Audiamus Origenem: *Dum enim ipsa cursura erat,
 suo exemplo current & ejus filia, ac famula, ideo agebat: trabe
 me, ut eis formam præberet in omnibus.* Præclare S. Bernardus
 Serm. 21. in Cantic. *Non curram ego sola, etsi sola me trahi
 petierim, sed current adolescentula mecum, curremus pariter,
 curremus simul, ego odore unguentorum tuorum, illa verò meo
 excitate exemplo.* Academicus in gruibus volantibus veritatem
 demonstrat: Præcedenti, ac Duci, in volatu, ordinatissimè reli-
 quæ, etsi mille sint, sequentur, nec ad sinistram, nec ad dexte-
 ram, latum unguem declinantes, epigraphen subscribit: *Una tra-
 hit omnes:* Sic in civitate, vel domo aliqua evenit: Ducis, ma-
 gistratus bonum exemplum, optimam vivendi normam, justitiæ
 formam, virtutum regulam, sequuntur cives, imitantur Dome-
 stici, ac famulantes: optimè Plinius in Panegyri: *Vita Principis
 censura est, ad hanc dirigimur, ad hanc vertimur, non tam im-
 perio opus est, quàm exemplo.*

CONCEPTUS II.

Suavissimus Salvator noster in domo Zachari divertit, in
 què ea omnem constitutionem contemplatus inquit: *Salus hinc
 domui facta est.* Lucæ. 19. Magnus, ac Sanctus Doctor Cajeta-
 nus in huc locum: Per domum Zachari, cui salus facta est, non
 muros & lapides, sed domesticos ac famulantes, intelligendos es-
 se docet: *Significatur facta salus non soli Zachæo, sed famulis
 ejus.* Sed unde desumitur, quia non tam Domino Domus, Za-
 chæo inquam, quàm etiam omnibus suis domesticis salus facta
 sit? advertere libeat: Zachæum se ex corde convertisse: *Scias
 autem Zachæum dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meo-
 rum do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi, reddo qua-
 druplum.* Desuper ait benignissimus Salvator, *salus hinc domui
 facta est.* Zachæus Dominus & Patronus domus convertitur,
 convertentur & famulantes, ipse maligna opera detestatur, &
 detestabuntur subditi, ipse restituendo vitat lucrum injuriam,
 sequentur Dominum suum famulantes: membra enim sequuntur
 caput, & quando Paterfamilias est vir probus, domesticos ejus
 omnes in probis numerare potes. Testimonium adfert Jo-
 hannes cap. 4. Regulus Capharnaïta post miraculosam restitutionem
 filii: *credidit ipse,* conversus est, fidem Christi amplexatus est:
 vix Regulus hic credidit, & cum eo numerosa familia credit,
 mores assumit Sanctos: *Credidit ipse, & domus ejus tota.* Desu-
 per S. Hieronym. *Vide, quanti referat majorum fides boni con-
 juncta moribus, inferiores enim eos facile sequuntur.* Avicula
 dum aurora ad hemisphærium nostrum ingreditur, applaudunt
 eam latis excipiunt vocibus, unâ incipiente modulari, canunt
 omnes; Academicus subscribit Lemma: *Omnes excitat unus.* Ad
 eundem planè modum: bonus paterfamilias domui suæ, dum ho-
 no exemplo præit, omnium animos, ad obsequia, ad laudes
 divinas animat, sicque *omnes excitat unus.* Mellifluè S. Ber-
 nardus Serm. 2. in resurrect. *sermo vivus & efficax exemplum
 operis est, facile faciens suadibile quod dicitur, dum demonstrat
 suadibile, quod suadetur.* Testis Urias,

CONCEPTUS III.

Urias ex castris ad aulam citatur regiam, fessus, fatigatus die ac noctu perrexit, ut obedientiam citam, obsequia prompta, Regi demonstraret: feliciter relatione suâ Regi depositâ, cum gratiâ & clementi oculo dimittitur Urias: negotio sic ex voto peracto, & suos in urbe visitabit, salutabit amicos, consolabitur charam conjugem, defessa fovebit membra in molli lectulo quiescendo, corpori indulget, delicatiori cibo, & suavi ambrosia recreando: nihil horum Urias tentavit, nec verbo salutavit amicos, nec oculo conspexit conjugem, nec ad horam propriam ingreditur domum, minus corpori indulget, aut deliciis, sed inter gregarios milites in atrio, super duram humum cubans, vigilat, anxius, & sollicitus, curis intentus subsistit: cur tam austerus est sibi, non voluptates, sed negotia cogitat? causalis est bonum Generalis, ac Ducis militiae, Superioris castrorum, exemplum; audiamus Scripturam 2. Regum cap. 11. *Dominus meus Joab, & servi Domini mei super faciem terra manent, & ego ingrediar domum meam, ut comedam & bibam, & dormiam cum uxore mea, per salutem tuam, & per salutem anima mea non faciam rem hanc.* Desuper Abulensis: quast. 13. *Volebat Urias semper esse sicut in bello, quousque finiretur, ut non videretur ipse differre à manentibus in bello.* Expressit exempli boni fortem vim Academicus pingendo cervum per avia & devia hinnulos suos deducentem, inscribendo: *Exempla trahunt.* Sic praepositus, superior, id ipsum facile persuadebit, quod praevio suo exemplo comprobaverit. *Qui facit, etsi tacuerit, aliquos corrigit suo exemplo.* Inquit Author imperfecti operis hominis in Matth.

CONCEPTUS IV.

Christus officium pastoris ovium enarrans, inquit: Pastorem loqui ovibus suis; *Proprias oves vocat nominatim, & edu-*
cis

cit eas. Joann. cap. 10. dein oves suas præcedit: *Ante eas vadit, & oves illum sequuntur.* Clamat pastor, sicque blando sibilu, aut minaci agolo, oves in recta semita ducit, & à florido novivoque gramine providè avertit: rectam approbo Pastoris vocem, sibilum, & clamorem, quo oves ab humidis pascuis abstrahit, ad sanas & siccas herbarum petras deducit: hoc miror, quod in pastore approbetur rectum, quod oves antecedit: *ante eas vadit:* Putâssem, Pastor post oves incedere deberet, ut si quæ à camporum viriditate seducta, declinaret, aut itineris labore subsisteret laffa, declinantem reduceret, subsistentem propelleret: deinde, si ad vocem, ad clamorem, ad sibilum pastoris, quo pastor duxerit, oves alacriter tendunt, gradiuntur, quid opus est anteire? *ante eas vadit:* anteire, idem est quod præcedere, id est, exemplo instruere, edocere: Pastores subditorum sunt superiores, si hi ad bonum hortati fuerint oves suas, sibi subiectos, simul & præjerint optimo exemplo, si nempe illud, ad quod suos hortantur, opere bono confirmaverint, sequentur oves, imitabuntur subditi: superiores illos, quos dirigunt mandato, alacriores faciunt exemplo: Benè Theodahadus 10. Variar. 11. *Rex minor, ad posteriorum currit exemplum.* Academicus intrinsecè symboli loco statuit canem, vestigia Domini legentem, cum Lemmate: *Gressum insequitur herilem:* Ita filius Patris, servus domini, subditus Principis, aut Prælati sui odorifera virtutum vestigia, pede nunquam exerrante premit. Clemens Alexandrinus in cap. 10. Joannis valdè appositè: *Ante eas vadit: quia rectè vivendi exemplum, quasi vestigia pedum ipsorum oculis objiciens, quid faciendum, & fugiendum opere docet, & oves ipsum sequuntur.*

CONCEPTUS V.

Centurioni cohortis Italicæ, quem religiosum, Deumque timentem Scriptura deprædicat: *Religiosus ac timens Deum.* Act. 10. apparet Angelus, jubetque accerferè Petrum, à quo in vera fide informaretur, & abjurata relinquit idolorum plebilitate religionem; paruit Centurio, militiquè domesticos, & militem moratuum.

ratum, nec martiali licentiâ abufum: Vocavit duos domesticos suos, & militem metuentem dominum, ex his, qui illi parebant: quibus cum narrasset omnia, misit illos in Joppen. Notare hic libeat: quod de domesticis duobus Centurionis, nulla prorsus fiat mentio, an virtuosi, probi, ac Deum timentes fuerint; qualis laudatur miles, cum illis ablegatus: cur quæso non etiam hi duo Centurionis domestici, deprædicantur homines metuentes Dominum, homines pii, devoti, & conscientiosi? respondet Lyranus hic: Quod hi duo domestici, sint pii devoti, Deum timentes, non erat opus signatè exprimere, siquidem jam subintelligitur, famulantes Cornelii esse pios, Dominum metuentes, cum Cornelius, Dominus, & Superior illorum, sit vir Religiosus ac timens DEUM. Cum Domini jam retulisset textus facer virtutem, servorum etiam promulgaverat probitatem, consequens enim est, domesticos virtutibus inservire, si Dominum constat virtutibus exornari: audiamus verba Lyrani: De duobus domesticis non exprimitur hic quod essent timentes Dominum, quia supra in principio istius capituli erat expressum, quod Cornelius erat timens Deum. Miles non erat de domesticis, & ob id ejus virtutem videbatur asserere necessarium, de domesticis principis religiosi videbatur superfluum, satis fuit principis virtutem referre, ut facilè conjiceretur domesticos probitati inservire, nam ad domini exemplum, servus componitur, & plebs, mores Procerum imitatur.

CONCEPTUS VI.

David Tribum Judam in partem suam deducendam Legatos misit, qui ad concordiam persuaderent de Tribu Superiores: Rex vero David misit ad Sadoe & Abjathar sacerdotes, dicens: Iaquimini ad majores natu Juda dicens: cur venistis novissimi, ad reducendum Regem in domum suam? Hic observandum venit: David cupit, ut omnes contribules de Tribu Juda se sibi subijciant; si omnes, nullo excepto, cur non etiam omnes & singulos in specie, ac singulatim, vocat, & invitat? cur solum majores

Pars II.

(X x)

jores

jores natu? *Loquimini ad majores natu Juda: Respondet A-*
lensis quaest. 8. Sufficiebat, ut loquerentur principis illorum. Suf-
ficiebat; ad magnatum enim exempla populus componitur.
Proceres laborat lucrare David, certus: lucratis his, & populum
placide in vota futurum: Ut regulam oportet rectam esse, ut
quam caetera adaequantur, sic merito Principem, ad quem illi
diriguntur. Habet Liptius monit. Politic. cap. 8.

Epilogus.

Hortor ergo cum S. Paulo 1. ad Tim. cap. 4. *Esse exem-*
plum fidelium, in verbo, in conversatione, in charitate,
in fide, in castitate, ut profectus tuus
manifestus sit omnibus.
 Amen.

IN FESTO SANCTI MARTINI.

CONCIO TERTIA.

Vide, ne lumen, quod in te est, tenebrae sint. Textus.
Luca cap. 11.

Necessarium, ac utilissimum animabus nostris est quotidianum examen conscientiae. Thema.

NUri lamina, dente lupino extergi solita, epigraphen tenet: *Tergendo niidius*: haud aliter anima nostra, frequenti conscientiae examine abterfa, splendorem nobilissimum sortitur: unde Psalmista hortatur: *Quaeritis in cubilibus vestris, in cordibus vestris compungimini.* Exordium
Psalmo 4. & Psal. 76. *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. Vias meas in conspectu eius arguam, & ipse erit salvator meus.* inquit Job cap. 13. Textus Sacrae Scripturae.
Audiamus, de necessitate, & utilitate conscientiae examine hortantes Patres: *Cum sepe numero, ac plurimum peccemus, & quam facillime obliviscamur, opus esset frequentissime, ac singulis horis, nos ipsos exquirere, rimari, ac perscrutari quam diligentissime.* docet S. Dorotheus Serm. 16. S. Dorotheus.
Duorum temporum habendam curam, mane & vesperi; id est, eorum, quae acturi sumus, & eorum, quae gessimus. praescribit S. Hieronymus lib. 3. S. Hieronymus.
Apolog. adversus Rufinum cap. 10. *Non somnum mollibus admittas oculus, priusquam diurnorum operum ter signacula astimaveris;*

(Xx) 2

maveris;

S. Iobannis.

maveris; qua transi? quid egi? quid opportunum omisi? incipere autem à primo, percese quoque sequentia; & malis quidem commissis increpare, bonis autem delectare. hortatur Joannes S. beatus Serm. 3. De S. Ignatio fundatore Societatis JESU scribit Ribadeneira lib. 5. cap. 1. vita: In horas singulas sese cogitabat, & à reliquis in Deum animum avocabat, conscientiam suam discutiebat quàm diligentissimè. Item, de Sancto Xav.

S. Ignatius Lojola.

rio testatur Turfelinus lib. 6. cap. 6. vita: Sapius in die delictis

S. Xaverius.

tius conscientiam excutiebat suam, & ceteros ad idem faciendum magnoperè hortabatur, in eo perfecta vita cardinem revolvit.

In hoc ipsum Scriptores unanimiter consentiunt. Disce in eo secundum communis instituti leges tu tibi præcipere vitam ordinare, & mores componere, & temetipsum judicare, teipsum, apud teipsum judicare, sæpè etiam condemnare, nec puniendum dimittere, sedeat judicans justitia, stet rea, & seipsum accusans conscientia. Nemo te plus diligit, nemo fidelius judicabit; mane præterita noctis, fac à temetipso exactionem, & vespere præterita diei, tu tibi indicito cautionem; vespere præterita diei, tu tibi indicito cautionem; vespere præterita diei, tu tibi indicito cautionem.

S. Bernardus.

S. Bernardus Serm. de imitat. Dom. cap. 31. Habeto codicem conscientiam tuam, & scribe quotidiana peccata, quomodo occubueris, per stratum tuum, perfer in medium, conscientiam tuam, & remiscere peccata tua. Dicit in corde tuo; expendimus dicitur anima!

S. Chryso-
stomus.

anima! quid fecimus boni, & quid mali operati sumus? & si quid boni facisti, gratias age Deo, si quid mali, de cætero ne facias. Instruct nos S. Chryso-stomus in Psal. 50. allèrens ultimum. Nihil est, quid quis sic debeat cogitare, nisi ut in seipsum se conjiciat, se discat, se discutiat, se inspiciat, se quarat, se mirari, & quod displicet, necet, & quod placet, optet, & plaudat. & hom. 23. in Matth. habet: Itaque lectum ac quietem petentibus, hoc judicium in eas, idoneum ad hanc rem hoc tempore consentaneus locus, camera, & lectulus, quod Propheta quippe dicitur.

denotavit, dicens: *quæ dicitis in cubilibus vestris, in cordibus vestris compungimini. Neque res parvas contemne, sed magnas etiam earum rationes expete, hoc modo magna facilius evitabis delicta; id si diligenter quotidie facies, terribili futuri Judicis tribunali latus assistes. Electorum est actus suos quotidie, ab ipsa cogitationis fonte discutere, & omne, quod turbidum profluit, ab* S. Gregorius
intimis excicare, docet S. Gregorius lib. 35. moralium. Sicut mercatores quotidie lucri & damni rationes exigentes, Climacus.
pra reliquis augent opes; ita & lucra virtutum ii potissimum augent, qui earum vel incrementum, vel decrementum quotidie examinant. Climacus de vita relig. Sicut in domibus,
ubi frequens scapparum usus est, nulla apparent aranea, ita ubi frequenter examen conscientia adhibetur, Diabolus laqueos suos extendere veretur. Et sicut pavimentum quo sapius everritur, Busaus.
eo purius redditur, ita quo sapius conscientia per examen purgatur, tanto purior, teneriorque efficitur. tradit Busaus in virid. titulo eodem c. 4. Concludo cum S. Ignatio Lojola lib. Exercit. Examen conscientia ad purgationem animæ, & peccatorum confessionem utilissimum est. Implorata S. Spiritus gratia Conceptus audiamus.

CONCEPTUS I.

Inter cætera præcepta ac leges, etiam sequentem Deus Confirmatio.
 legem Moysi præscripsit: *Sume tibi aromata, & stacten, & onycham, galbanum quoque boni odoris, & thus lucidissimum, faciesque thymiana compositum opere unguentarii mixtum diligenter, & purum: cumque in minutissimum pulverem universa aromata contuderis, pones ex eo coram testimonii tabernaculo. Exodi 30. Quid per contusionem ac mixtionem horum aromatum DEUS indicare voluit? Respondet S. Gregorius, per hanc aromatum contusionem & mixtionem intelligi crebram*
 (X x) 3 consci-

conscientiæ examinationem, & discussionem: *Aromata in pulverem redigere, est virtutes recogitando terere, & quo ad subtilitatem occulti examinis revocare, & hic pueris coram tabernaculo testimonii poni iubetur, ut DEUS ipse non jam Judex, sed testis sit, quod iudicium eius precipientes, & nosmet ipsos dijudicantes, misericordiam mereantur.* Verba sunt citati Patris: aromata comparatur diligens examen conscientiæ, ut sicut hæc delicatè condiunt & sapos reddunt cibos, sic medio diuturni examinis conscientiæ, delicta fit anima, Sancto Spiritui missus acceptissimus preparatur. Sicut aromata expellunt foetentia, ac odore suavi replent aromata, sic per frequens conscientiæ examen, expellitur sceler peccatorum, fragilitatum, ac imperfectionum nostrarum, anima verò suavissimo virtutum, ac perfectionum odore replentur. Sicut aromata impediunt putredinem, & ea, quæ conduntur reddunt vegeta, ac permanentia; ita frequens examinis conscientiæ usus expellit ad lapsum proclivitatem, Spiritum facit vegetum in bonis actibus, ac permanentem in virtutum operantibus, nempe declinare malum, & facere bonum. Anima hominis instar horologii est, in quo index est conscientia, pondera verò hujus, examen; quod ergo horologio inscripsit Academicus, inscribo animæ: *Ritè, si sæpè reversor.* Horologium si sæpius revisitur, pondera attrahuntur, rectè procedit, rectè monstrat; sic si anima per examen conscientiæ in dies saltem hinc, mane, & vespere lustratur, inspicitur, dirigitur; rectè procedit, rectè monstrabit, rectè sonabit. *Ritè, si sæpè reversor.* Anima nostra est velut navis infitoris, quæ pretiosis meritorum mercibus onusta, ad beatæ æternitatis portum, per mortalis vitæ pelagus contendit: Nulla navis sine sentina, nulla parva anima sine navis, & defectuum est fordibus; navis nunc ut serventur nautæ sæpius sentinam exhauriunt, Academicus inscribit Læma: *Servor dum exoneror.* Sic anima in gratia Dei securissimè conservatur, si medio examine conscientiæ à defectuum sentina indies exoneretur, purgetur, exsiccetur; *servor, dum exoneror.* Anima comparari potest orto vel agro, quem cœlestis agricola crucis vomere exaravit, gratiarum suarum rore fecundat.

verbi divini semine ditat; verum quibuscumque ager iste gratis impinguetur, cessabit nunquam Zizania germinare, quæ inimicus homo superfeminare minimè negligit; ad hæc Zizania eradicanda vix aliud paris efficacæ superest remedium, quàm diligens ac frequens conscientiæ examen; iterum Academicus exprobrat; Oculo in agrum defixo, cui inscribit: *Lustrando mundatur.* Lustrando quotidie examine conscientiæ animam, lolium defectuum, spinæ imperfectionum ab anima evelluntur, rescantur, ager animæ, totus mundus & purus à viticrum zizania, bono semine perfectionum repletus, conservatur.

CONCEPTUS II.

Canticorum cap. 4. sponsam, quæ anima fidelis est, Angeli in cœlum ascendentem describunt: *Qua est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula sumi, ex aromatibus myrrha, & universi pulveris pigmentarii.* Quod sponsam, dilectam Deo animam, Angeli inquit suaviter fragrantium aromatum, ac suffiti cœlos ascendere describunt, non miror; quid enim est aliud pretiosa virtus, quàm odoriferum aroma, cui Academicus inscribit Lemma: *Ascendit sursum:* Sic virtuosa anima, sursum, ad cœli sedes, & gaudia æterna, elevatur; ast hoc miror; cur adnectant Angeli ascendisse virtuosam animam sicut *Virgulam:* Cur sicut virgulam? an fors per hoc, quod sicut virgulam ascendisse dicant, mysterium detegunt? sic est, mysterium quàm maximum, quod indico: virgula, Symbolum, ac figura est Judicii, ac Judicantis; ita super cap. 2. Apocalyp. glossatur Cornelius à Lapide: *Et reges eos in virga ferrea: Ingenuè hic loquitur S. Joannes de die judicii, in quo S. Victores, & Dei mandata custodientes usque in finem creabuntur à DEO judices orbis.* Sicut Virgula ascendit sponsa, fidelis anima, Virgâ inquam Judicii, frequentioris examinis conscientiæ, proficit anima in virtutibus, & præmi in consequitur regni cœlorum. Ita Hartung. Dom. 22. post Pentecost: conc. 5. *Sicut Virgula ascendisse dicitur, quia Virgâ Judicii sese continuit, & ad virtute in virtutem excrevit.*

CON.

CONCEPTUS III.

Isaac elegantissimam suam sponfam Rebeccam omnino primo vidit, & salutavit ad puteum viventis, & videntis: Genes. 24. *Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam, & ducit ad puteum, cuius nomen est, viventis, & videntis. Cum elevasset oculos, vidit camelos venientes procul; Rebecca quoque conspecto Isaac. &c.* Signatè dicit Scriptura: *Eo autem tempore*: Quale quæso fuit tempus? in eo quid egit Isaac? unde præsentia, & consortio Rebeccæ beatus est? denominat tempus Scriptura, & simul etiam actionem Isaaci, quâ tunc occupatus erat, specificat, *Egressus erat ad meditandum in agro, incensus jam die*; Septuaginta Interpretes, pro *li* ad meditandum, legunt; ad *Exercendum*. Vespero ergo se Isaac exercebat, exercitium determinat David Psalm. 76. *Exercitabam, & sciebam Spiritum meum*. Ruminabat optimè edoctus Juvenis incedente se sole, quid illa die, aut mali egisset, aut boni facere intermississet, Domum suam conscientia purgabat in agro, & arborum fructus? advenientem suam sponfam Rebeccam intueri, salutare, meretur. Rebecca sponsa animarum nostrarum, est gratia Dei ibi hæc se vel maximè offert & præsentat, ubi anima se ipsam quotidiano conscientia examine exercet, quid mali admissum, quid boni intermissum, quid obiter, & pertinatorie gessum sit, exactè disquirat, ruminat, & examinat.

CONCEPTUS IV.

Dum Elias curru igneo raperetur in cælum, Elisæus discipulus eius rogans inelamat: duplicem suum Spiritum sibi hereditatur: *obsecro, ut fiat in me, duplex Spiritus tuus.* 4. Regum. 2. quod rogavit Elisæus obtinuit: *Erit tibi quod petisti*: quis aliter quo medio rem tam difficilem, duplicem Eliæ spiritum, Elisæus impetravit? dicit medium Carthusianus, & fuit incessabilis directio oculorum ad Ellam: *Si videris me, quando tollar a te,*

erit tibi quod petisti. Inspiciendo duplicem Spiritum obtinuit
 Eliseus: si & nos, ut olim Eliseus Eliam, indefinenter, omni die
 sapius conscientias nostras, stricto examine, inspexerimus, dupli-
 ci Spiritu, mentis & animæ perfectionibus dotabimur. Subscri-
 bibe Conceptum S. Bernardus Serm. 17. in Cantica: *Nunquam sine
 nostra conscientia magistra, unctio tollatur à nobis, si duplicato
 munere, non volumus defraudari.*

CONCEPTUS V.

Ruth cap. 2. Moabitidem, legimus *collegisse spicas in agro
 usque ad vesperam, spicas collectas, virga cedens, & excutrens
 invenit hordei modios tres*; Spicarum nomine actus nostri, per
 diem dicta, & facta, intelligi possunt; qui Christianus indies an-
 tequam cubitum iverit, virga iudicii particularis, examinis con-
 scientiæ, spicas, diei elapsi dicta, facta, intermissa, diligenter dis-
 cussit, ruminaverit, indubiè colliget modios tres, triplicem
 inquam gratiam: gratiam compunctionis de negligentis com-
 missis, gratiam conjunctionis cum DEO, gratiam emendati-
 onis, majoris impofterum cautelæ in conversando, & ope-
 rando.

CONCEPTUS VI.

Postquam DEUS tot nobiles creaturas produxisset, bonas
 esse S. Spiritus affirmat: *Vidit DEUS quod esset bonum.* Genes.
 cap. 1. Omnia DEI opera bona simpliciter esse approbantur.
 Paulo post Sanctus Spiritus, qui prius opera Dei bona simplici-
 ter esse dixerat, valde bona esse annunciat: *Erant valde bona*:
 jam non amplius opera DEI dicit esse bona simpliciter, sed
 cum addito: *Valde bona.* Optima inquam, ac omni norma
 perfecta, omni regula absoluta. Quid opera, quæ antea S.
 Spiritus simpliciter bona dixit, jam valde bona, id est, per-
 fectissima, absolutissima fecit? causalis adscribitur inspectioni,
 examini, quod super opera sua DEUS instituit: *Viditque
 DEUS cuncta, qua fecerat, & erant valde bona*: Genes.
 Pars II. (Y y) cat.

cap. i. Prius quidem bona, postea valdè bona, postquam
pè examen intercessisset; ex quo discimus, opera meliora
quantumvis bona fuerint, meliora adhuc futura fore, si
Sanctæ inquisitionis libellam, per quotidianum examen
scientiæ revocentur.

Hortor ergo omnes cum S. Chrystomo Serm. 3. pe
nitent. *Faciamus hoc in operibus nostris vocata conscientia
fra, faciamus similiter rationem operum, verborum, cogita
num, & scrutemur quid utiliter insumptum sit, quid in pe
niciem nostram, quis sermo malus expensus in convitia,
sales, in turpiloquia, qua concupiscentia oculum in
intemperantiam provocavit.*

Amen.

